

GRADIVO 3. POSVETA NACIONALNE PLATFORME O PREPREČEVANJU NASILNE RADIKALIZACIJE IN TERORIZMA¹

Uredil: Bećir Kečanović

**22. junij 2017
Kongresni center Brdo**

---

¹ Gradivo ni lektorirano. Besede v moški slovnični obliki imajo v gradivu enak pomen za oba spola.

Kazalo

1. POVZETEK	3
2. UVODNO O ORGANIZACIJI IN POTEKU POSVETA	4
2.1. Koncept vključujoče družbe in aktivnosti IRVD pri ozaveščanju o nevarnosti polarizacije, nasilne radikalizacije in terorizma	4
2.2. Nacionalna platforma za ozaveščanje o nevarnosti nasilne radikalizacije – RAN Slovenija	5
2.3. Sistemski pristop k preprečevanju medvrstniškega nasilja in nasilne radikalizacije pri mladih	6
2.4. Zdravnikova dilema pri oceni tveganja nasilne radikalizacije na delovnem mestu in v zvezi z delom	7
3. OKROGLA MIZA: S STRPNOSTJO IN SOŽITJEM PROTI ZAOSTROVANJU DRUŽBENIH NASPROTIJ – POLARIZACIJI, NASILNI RADIKALIZACIJI IN TERORIZMU	9
3.1. Teze za razpravo	9
3.2. Kazenskopравни vidik	10
3.3. Vloga svetovnih religij pri ohranjanju miru in sožitja med različnimi narodi, državami in kulturami	11
3.4. Vloga lokalne skupnosti pri ozaveščanju in spodbujanju odgovornosti za temeljne vrednote	12
4. NAMESTO ZAKLJUČKA: »ALI SI ZA BEGUNCE IN MIGRANTE ALI PA SI PROTI NJIM«	14

1. POVZETEK

Glede na dokaj ugodne varnostne razmere v Sloveniji, posvet o preprečevanju polarizacije, nasilne radikalizacije in terorizma v tem pogledu najbrž ni bil nepogrešljiv, niti nujno potreben. Slovenija je sicer z odprtostjo in mednarodno dejavnostjo vpeta v širše okolje, kar ob pričakovanih koristih objektivno gledano prinaša določena tveganja, vendar pri nas ni skrajno nevarnih pojavov. Družbena nasprotja, ki so, potekajo v okviru uveljavljenih demokratičnih standardov pluralnosti in politične participacije. V ozadju so različni interesi, nasprotja in celo spori, kar je na splošno stalnica vsake delujoče demokracije, utemeljene na raznolikosti, svobodnem prepričanju, združevanju in izražanju. Kriminalitetna dejanja in kazniva ravnanja, ki sodijo v širši pojem javne varnosti, so obvladljiva na ravni družbeno sprejemljivega. Skratka živimo v okolju srečnih naključij in ugodnih varnostnih razmer.

Ob splošnem poslabšanju svetovnih razmer s polarizacijo, nasilno radikalizacijo, razraščanjem demokraciji nesprejemljivih ideologij in praks, ki s terorizmom in oboroženimi spopadi skupaj pustošijo civilizacijske pridobitve in povzročajo trpljenje mnogih nedolžnih žrtev, se pri varnosti nikoli ni priporočljivo zanašati le na srečno naključje. S tega gledišča lahko 3. posvet nacionalne platforme o preprečevanju polarizacije, nasilne radikalizacije in terorizma vzamemo kot metaforo, ki pomaga razumeti t.i. postfaktično (angl. *post-truth*) obdobje, v katerem javno mnenje temelji bolj na čustvih in osebnih prepričanjih kot na objektivnih dejstvih. V povezavi s tem je mogoče celoviteje premišljevati tudi o nosilnem vprašanju posveta, kaj lahko v danih razmerah skupaj storimo za to, kar nosilna misel Agende 2030 in Vizije Slovenija 2050 sporoča o napredku in trajnostnem razvoju, miru in sožitju, o vključujoči in varni družbi prihodnosti?.

Na posvetu so poleg vabljenih govorcev, avtoric in avtorjev z velikim zanimanjem in konstruktivno razpravo sodelovali udeleženci. Žal prostor in namen tega gradiva ne dopušča, da bi jih poimensko navedli in povzeli. Namesto zaključka je skupna razprava strnjena pod pomenljiv naslov: »ali si za begunce in migrante ali pa si proti njim«. Čeprav smo se temu vprašanju kot varnostnem problemu namenoma želeli izogniti, je bila uravnotežena razprava potrebna in dobrodošla. V nasprotnem bi pristali na ista, enostranska in ultimativna stališča, zaradi katerih v splošni javnosti prevladuje črno-belo gledanje, »ali si za begunce in migrante ali pa si proti njim«. Tako stališče tudi po mojem osebnem prepričanju ni sprejemljivo, saj je po nepotrebnem vir zaostrovanja – polarizacije in socialnega izključevanja. Zaradi tega ne koristi, niti prizadevanjem za vključevanje beguncev in migrantov, niti demokratičnemu dialogu in posvetovanju o zadevah skupnega pomena.

Bećir Kećanović

2. UVODNO O ORGANIZACIJI IN POTEKU POSVETA

Posvet je organiziral Inštitut za razvoj vključujoče družbe – IRVD ob podpori Policije. Začel je s pozdravnim govorom organizatorjev ter uvodno predstavitvijo koncepta vključujoče in varne družbe. Nato je predstavnik Policije seznanil udeležence z aktivnostmi pri vzpostavitvi in delovanju nacionalne platforme z okrajšavo – RAN Slovenija, namenjene ozaveščanju o nevarnosti razraščanja družbenih nasprotij (*polarizacije*), nasilne radikalizacije in terorizma. Sledila sta prispevka vabljenih avtoric, dr Katje Filipčič in dr Metode Dodič Fikfak. V drugem delu posveta je potekala razprava na okrogli mizi z naslovom *S strpnostjo in sožitjem proti zaostrovanju družbenih nasprotij – polarizaciji, nasilni radikalizaciji in terorizmu*. Razpravo je usmerjal dr Albin Igličar, kot vabljeni govorci pa so sodelovali dr Vid Jakulin, dr Janez Gril in mag. Bećir Kečanović. K udeležbi so bili vabljeni tudi predstavniki drugih verskih skupnosti, vseh občin in državnih organov, medijev in civilne družbe. Povzetki prispevkov in razprave s podatki sodelujočih so sestavni del tega gradiva.

2.1. Koncept vključujoče družbe in aktivnosti IRVD pri ozaveščanju o nevarnosti polarizacije, nasilne radikalizacije in terorizma

Mag. Petra Posega, prostovoljska Inštituta za razvoj vključujoče družbe in voditeljica posveta

IRVD od vsega začetka, tj. od leta 2015 sodeluje kot aktivni član delovne skupine pri Svetu za nacionalno varnost RS, ki je vzpostavila nacionalno platformo za ozaveščanje o nevarnosti polarizacije, nasilne radikalizacije in terorizma. Pri tem IRVD sodeluje s svojim konceptom Vključujoče in varne družbe. Na ta način si še naprej prizadeva za vključevanje civilne družbe in aktivnih državljanov pri zagotavljanju varnosti, miru in sožitja v skupnosti. Z istim namenom se redno udeležuje srečanj in aktivnosti sorodne platforme na ravni Evropske unije – RAN EU, kjer skupaj s predstavniki ostalih držav članic ugotavljajo, da je vloga civilne družbe in aktivnih državljanov izrednega pomena pri preprečevanju različnih nevarnih pojavov, ki ogrožajo varnost ljudi in temeljne vrednote družbe. V povezavi s tem je tudi pričujoči posvet rezultat skupnih prizadevanj za varnost in druge temeljne vrednote, ki so nam vsem enako pomembne, ne glede na siceršnje razlike.

Upošteva dejstvo, da je Slovenija tudi na mednarodni ravni prepoznana kot ena najbolj varnih držav v svetu, je avtorica v predstavitvi svojega prispevka pojasnila, zakaj je kljub temu potrebno razpravljati o ozaveščanju in preprečevanju nevarnosti zaostrovanja družbenih nasprotij, nasilni radikalizaciji, terorizmu. Razlog je v splošni negotovosti in poslabšanju varnostnih razmer svetovnih razsežnosti. Zato se pri zagotavljanju varnosti ni več mogoče zanašati le na ocene v notranjem, lokalnem in nacionalnem okolju, ampak je potrebo upoštevati zunanje dejavnike. Prav tako ne gre zanemariti ti. postfaktičnega (angl. *post-truth*) pojmovanja, da na oblikovanje javnega mnenja pri različnih družbenih vprašanjih

bolj vplivajo čustva in osebna prepričanja ljudi kot objektivna dejstva. Kakor koli se to pojmovanje uveljavlja, čustev in osebnih prepričanj ljudi ne kaže zanemarjati in podcenjevati, še zlati ne v zvezi s pojavi, ki so predmet tega posveta. Z drugimi besedami, čeprav statistično gledano živimo v eni najbolj varnih držav na svetu, ljudje so upravičeno zaskrbljeni nad dnevnim poslabšanjem stanja svetovnega miru. V takih razmerah je razumljivo, da izražajo tudi upravičeno pričakovanje ustreznih informacij o pripravljenosti države in pristojnih institucij, da so pri zagotavljanju varnosti učinkovite in odzivne v vseh pogledih. Kar zadeva zaščito skupnih vrednot, ki so nam vsem enako življenjsko pomembne, ne glede na siceršnje razlike, pa je pomembno z ozaveščanjem spodbujati k sodelovanju celotno družbo, da s skupnim potencialom raznolikosti lažje in bolj uspešno ohranjamo skupno dobro in uresničujemo skupne cilje, kot pravi Agenda 2030: za vse ljudi in planet. Zato je pomembno, da so se k udeležbi in razpravi na tem posvetu odzvali tako predstavniki državnih represivnih organov kot civilne družbe, akademske skupnosti in verskih skupnosti.

2.2. Nacionalna platforma za ozaveščanje o nevarnosti nasilne radikalizacije – RAN Slovenija

Mišo Radovančević, mag., Oddelek za terorizem in ekstremno nasilje, Sektor za organizirano kriminaliteto, Uprava kriminalistične policije, Generalna policijska uprava

Radikalizacija je izredno kompleksen in dinamičen proces. Čeprav je lasten posameznim ideologijam, ga spremlja vrsta drugih dejavnikov, ki jih ne smemo obravnavati ločeno, saj se med seboj povezujejo oz. generirajo. Za ustrezno prepoznavanje, razumevanje in odzivanje na njih je potrebno upoštevati zgodovinske, pa tudi politično-družbene ter socialne vidike.

Razraščanje sovražnega govora na spletu, sovražnih dejanj, sovražnosti do beguncev, vse večja prepoznavnost huliganskih navijaških skupin, krepitev levo in desno usmerjenih aktivističnih skupin, kot tudi posamezniki spodbujeni z dnevno političnim dogajanjem, ki vodi v osebne stiske in frustracije, kaže na stopnjevanje tveganja.

Glede na naravo radikalizacije, ki se odvija v najbolj ranljivih skupinah, kot so družine, mladi, vzgojno-izobraževalni zavodi, društva, zapori, je jasno, da je poleg policije ali celo pred njeno vlogo v družbi pristojna vrsta drugih resorjev in institucij, predvsem nevladne organizacije, civilne iniciative, akademski in raziskovalni sektor idr. Ključni partnerji na lokalni ravni so poleg nevladnega sektorja CSD, zdravstvo, izobraževalne in akademske ustanove, predstavniki lokalne oblasti in verskih skupnosti.

V primerih radikalizacije, ki vodi v nasilni ekstremizem je torej potrebno celovito, načrtno, sistemsko in sistematično, tako na lokalni kot nacionalni ravni usklajeno delovanje vseh deležnikov, da lahko učinkovito prispevajo k pravočasnem prepoznavanju dejavnikov, ki spodbujajo posameznika ali družbene skupine k nasilni radikalizaciji. S tem namenom je

Policija v letu 2011 pričela z izvajanjem projekta RAN platforme, ki trenutno združuje preko 20 različnih deležnikov. Namen mreže je vzpostaviti ustrezno komunikacijo, koordinacijo in sodelovanje vseh odgovornih. Cilj je, dvig ozaveščenosti in boljšega razumevanja, kar bo doseženo ob interoperabilnosti deležnikov. RAN platforma v tem trenutku združuje: varnostne organe in pravosodje, zdravstvo in šolstvo, kar je še pomembneje, tudi nekatere nevladne organizacije in akademske predstavnike oz. Univerzo v Ljubljani in Univerzo v Mariboru.

Osnovni namen platforme RAN je preprečevanje radikalizacije, ki vodi k nasilnemu ekstremizmu in terorizmu, preventivno delovanje usmerjeno predvsem v zaščito ranljivih skupin, posameznikov in skupnosti, ki so ogroženi. Gre za več agencijski pristop in skupno odgovornost vseh vpletenih struktur, torej organov in služb ter sodelovanje med njimi.

Splošni cilji so, da se s t.i. first line practitioners pristopom zagotovi podpora delavcem na terenu, dvigne nivo ozaveščenosti ter znanja, da bodo zmožni pravočasno prepoznati, razumeti in se pravilno odzvati tvegane primere in grožnje. Pravilno morajo razumeti svojo vlogo in vedeti kdo je njihov partner.

Zaradi vpetosti v lokalno okolje, je zelo pomembno, da lokalni partnerji prepoznajo svojo vlogo. Prav tako je potrebno povečati aktivnosti in zagotoviti ustrezne pogoje za vključevanje v lokalni skupnosti, ki mora biti sposobna med seboj povezati vse na lokalni ravni pristojne službe in praktike. Več je potrebno vložiti v usposabljanje praktikov, ki se kot taki na lokalni ravni srečujejo z dejavniki nasilne radikalizacije. V prvi vrsti zagotovo na področju šolstva, zdravstva, socialne skrbi, nevladnih organizacij, civilnih iniciativ idr. Zagotoviti je potrebno konsistentno in sistematično merjenje oz spremljanje z nasilno radikalizacijo povezanih pojavov, da bomo na vseh ravneh sposobni pravočasno prepoznati, bolje razumeti in se ustrezneje odzvati na tovrstne pojavne oblike.

2.3. Sistemski pristop k preprečevanju medvrstniškega nasilja in nasilne radikalizacije pri mladih

Dr Katja Filipčič, Pravna fakulteta Univerza v Ljubljani

V prispevku je predstavila sistemski pristop k preprečevanju medvrstniškega nasilja pri mladih ter njegovo uporabno vrednost pri preprečevanju radikalizacije pri mladih. Kar zadeva pogloblitve vzroke in preprečevanje (prevencija) nasilne radikalizacije, je opozorila na problem socialnega izključevanja na eni in odprta vprašanj za vključevanje mladih v družbo na drugi strani. Pri tem je poudarila, da je lahko prevencija kateregakoli pojava je uspešna le, če je usmerjena na dejavnike določenega pojava in načrtovana tako, da sistematično povezuje različne ukrepe. Zato je ključno poznavanje razlogov, zaradi katerih se mladi priključijo radikalnim skupinam. Ozaveščanje o strpnosti je pomembno, vendar za prevencijo ne zadošča. Študije namreč kažejo, da se veliko mladih ne priključi ekstremističnim skupinam

zaradi že izdelanega političnega prepričanja, ampak se z njim postopno identificirajo po priključitvi takšnim skupinam. Razlogi za vstop v ekstremistične skupine so potrebe po zadovoljevanju številnih socialnih in psiholoških potreb, kot so na primer oblikovanje identitete, zaščita, vznemirjenje, upornišтво, pripadnost skupini; potrebe, značilne za obdobje mladostništva, ki pa jih mladi zaradi značilnosti mikro in makro okolja ne (z)morejo izpolniti na družbeno sprejemljiv način. Za preprečevanje radikalizacije pri mladih so zato potrebni sistemski družbeni ukrepi, usmerjeni v preprečevanje marginalizacije družbenih skupin. Prevenција v lokalnem okolju pa se lahko zgleduje po pristopih pri preprečevanju medvrstniškega nasilja, ker so nekateri dejavniki skupni obema pojavoma. Inštitut za kriminologijo pri Pravni fakulteti v Ljubljani je v projektu s partnerskimi vzgojno-izobraževalnimi zavodi izdelal in preizkusil model sistemskega pristopa k preprečevanju medvrstniškega nasilja. Sistemski pristop smo zasnovali na izhodišču, da je preprečevalno (in obravnavno) najbolj učinkovito načrtno, sistematično angažiranje celotne šole (učencev, učiteljev, tehničnega osebja, staršev) in povezovanje šole z lokalnim okoljem (z drugimi šolami v okolju, kulturnimi ustanovami, centrom za socialno delo, taborniškimi organizacijami...). Učinkovitost takšnega pristopa smo tudi empirično potrdili. Več o projektu Sistemski pristop k preprečevanju medvrstniškega nasilja (priročniki) <https://www.scribd.com/lists/17673939/Nasilje-v-%C5%A1oli>.

2.4. Zdravnikova dilema pri oceni tveganja nasilne radikalizacije na delovnem mestu in v zvezi z delom

Dr Metoda Dodič Fikfak, predstojnica Kliničnega inštituta za medicino dela, prometa in športa – KIMDPŠ

S primeri iz prakse je opozorila na pravne in etične dileme:

- osebnega zdravnika, ko ta pri pacientu ugotovi bolezen ali simptome, ki so nezdržljivi s poklicem, vendar ga veže poklicna molčečnost in zato ne more ali ne sme o tem obvestil npr. pacientovega delodajalca in
- zdravnika, specialista medicine dela, ko od delavca na enem od pregledov (npr. obdobjem zdr. pregledu) dobi podatke, ki sicer niso predmet medicinske obravnave in neposredne ocene delazmožnosti, so pa lahko ključni za oceno tveganja nasilne radikalizacije ter ostalih oblik ogrožanja varnostni in zdravja ljudi ter drugih temeljnih vrednot na delovnem mestu ali v zvezi z delom.

S primerjalno analizo normativne ureditve zadevnih vprašanj je avtorica dodatno utemeljila potrebo, da so pravila tehtanja in odločanja ob tovrstnih pojavih jasna, tako da v konkretnih primerih omogočajo sorazmerno zaščito vrednot, za katere se od zdravnika pričakuje, da jih v konkretnih primerih varuje ob upoštevanju pravnih pravil ter standardov medicinske etike in poklicne molčečnosti oziroma poklicne skrivnosti. Razprava z udeleženci je sicer pokazala, da

kazensko pravo ob prepovedi in kaznivosti neupravičene izdaje poklicne skrivnosti določa tudi izjemo (drugi odstavek 142. člena KZ-1), ki tudi medicinskemu osebju omogoča, da izjemoma lahko odstopi od poklicne skrivnosti, ko to narekujejo splošne koristi, upravičen interes javnosti ali koristi koga drugega, če je ta korist večja kakor ohranitev skrivnosti ali če je z zakonom določena odveza dolžnosti varovanja skrivnosti. Skladno s tem je torej kazenskopravno zagotovljena možnost tudi za obveščanje pristojnih organov. Seveda pa je pri tem potrebno upoštevati namen kazenskega prava, da ureja najhujše primere. Preprečevanje družbeno nevarnih pojavov ali odklonskih dejanj, zlasti najhujših oblik kaznivih ravnanj – če hoče biti učinkovito – pa se praviloma začne pri vzrokih in tveganjih, ko še niso izpolnjeni pogoji, da lahko konkretni življenjski primer obravnavamo v smislu kazenskega prava. V tem »odprtem prostoru« med razumno potrebo, da se nevarni pojav pravočasno prepreči in obvlada, še pred nastankom posledic, ter ukrepi kazenskega prava, so številni dejavniki negotovost in dilem, na katere je v svojem prispevku o Zdravnikovi dilemi pri oceni tveganja nasilne radikalizacije na delovnem mestu in v zvezi z delom utemeljeno opozorila dr Dodič Fikfak. Formalno lahko sklenemo, da so medicinskemu osebju, tako kot vsem drugim v podobnih situacijah na voljo pravna merila za tehtanje in odločanje, kateri pravici in dolžnosti je treba v konkretnem primeru priznati prednost. Toda problem, na katerega je opozorila in ga utemeljila, tako s prikazom primerjalne ureditve kot primerov iz prakse, dejansko o(b)staja. Z drugimi besedami, problem je potrebno natančneje preučiti in oceniti potrebo po jasnejših, novim okoliščinam in varnostnim izzivom primernih ukrepov, da se olajša zdravnikovo odločanje, zmanjša njegova krivda v primeru poročanja o pacientovem stanju, ki lahko ogroža druge ljudi in vnaprej zmanjša tveganje pacientovih napačnih odločitev in dejanj.

3. OKROGLA MIZA: S STRPNOSTJO IN SOŽITJEM PROTI ZAOSTROVANJU DRUŽBENIH NASPROTIJ – POLARIZACIJI, NASILNI RADIKALIZACIJI IN TERORIZMU

3.1. Teze za razpravo

Dr. Albin Igličar, Pravna fakulteta Univerza v Ljubljani

Problemi radikalizacije določenih družbenih skupin so tesno povezani z odnosi socializacije in asimilacije (akulturacije), ki spadajo izhodiščno v integracijske družbene odnose ter s pravico do varnosti.

Socializacija pomeni vključevanje posameznika v družbo. V tem procesu se odvija učenje za prevzem različnih družbenih vlog in njihovo ponotranjenje (interiorizacija). Te vloge se danes pričenjajo z vlogo otroka, učenca, dijaka in študenta in nadaljujejo s poklicnimi vlogami. Med družbenimi vlogami je za življenje vsakega posameznika ob različnih družinskih vlogah in vlogahkrajana (občana) v lokalnem okolju, zelo pomembna poklicna družbena vloga.

Z vključitvijo v družbeno skupino zadovoljuje posameznik svojo potrebo po varnosti in pripadnosti. Ti dve potrebi spadata – ob materialnih eksistenčnih potrebah – v skupino primarnih potreb (Maslow). Nanjo vežejo svoje izhodišče tudi pravne norme, ki zagotavljajo predvidljivost pri vzpostavljanju družbenih odnosov ter s tem varnost. Zato je že Deklaracija o pravicah človeka in državljana v času nastajanja moderne družbe (1789) postavila varnost med t. im. naravne in nezastarljive človekove pravice (ob pravici do svobode, lastnine in upora proti zatiranju). Za varnost je večkrat potrebno postaviti določene meje svobodi in zasebnosti ter postaviti pravo razmerje med pravico do varnosti in pravico do svobode. Pravico do svobode in zasebnosti je torej mogoče racionalno omejevati zaradi uveljavljanja pravice do varnosti.

Pri odnosih asimilacije se odpravljajo razlike v kulturah med različnimi velikimi družbenimi skupinami. Najbolj pogosto se odvijajo asimilacijski procesi med pripadniki različnih narodov tako, da se izenačujejo vrednote ter celotni način življenja (kultura v najširšem pomenu besede) . Kadar se ti procesi odvijajo na prostovoljni način to vodi v družbeno integracijo ter globalizacijo. Po tej poti se širi obseg globalnih družb, kar je danes povezano tudi z migracijskimi procesi. Le-ti potekajo mirno, kadar prišleki prevzemajo kulturo okolja, v katerega so prišli, kadar pa hočejo ohraniti svojo kulturo ali jo celo vsiljevati okolju, kamor so prišli, se srečamo s konfliktnimi odnosi in radikalizacijo na obeh straneh.

3.2. Kazensko pravni vidik

Dr. Vid Jakulin, Pravna fakulteta Univerza v Ljubljani

V kazenskem zakoniku (KZ-1) imamo pet inkriminacij, ki se nanašajo na terorizem. To so naslednja kazniva dejanja: terorizem (člen 108), financiranje terorizma (člen 109), ščuvanje in javno poveljevanje terorističnih dejanj (člen 110) in novačenje in usposabljanje za terorizem (člen 111). Z zakonom o spremembah in dopolnitvah Kazenskega zakonika (KZ-1E), ki je začel veljati 23. junija 2017 pa je bilo inkriminirano tudi novo kaznivo dejanje: potovanje v tujino z namenom terorizma (člen 108.a). Navedeni členi so bili oblikovani na podlagi obveznosti, ki jih je s podpisom mednarodnih konvencij sprejela Republika Slovenija. Večinsko mnenje je, da je Republika Slovenija z navedenimi inkriminacijami izpolnila obveznosti, ki jih je prevzela s podpisom konvencij.

Tudi na področju spopadanja s terorizmom velja načelo, da je kazensko pravo zadnje sredstvo (*ultima ratio*). Kljub zavedanju, da je kazensko pravo zadnje in najmanj primerno sredstvo v boju s terorizmom, se ni mogoče odpovedati kazenskopravnemu reagiranju na izvršena teroristična dejanja. Če bi izostala reakcija družbe na kaznivo dejanje, bi to pomenilo, da je takšno ravnanje postalo nova norma in bi bilo takšno ravnanje v bodoče dovoljeno.

Morda na področju spopadanja s terorizmom še toliko bolj velja, da je kazensko pravo zadnje in najmanj primerno sredstvo. Za to trditev sta vsaj dva razloga. Kazenskopravno ukrepanje pride (praviloma) v poštev šele, ko je kaznivo dejanje že izvršeno - se pravi takrat, ko je bilo zlo že povzročeno (npr. teroristični napad z več mrtvimi in ranjenimi ljudmi). Za žrtve in njihove svojce je takrat žal že prepozno. Drugi razlog pa je ta, da pri ljudeh, ki so se pripravljali razstreliti, niti stroge zagrožene kazni nimajo odvrčilnega učinka. To pomeni, da je na tem področju še toliko bolj pomembno preventivno delovanje. S tem seveda ne mislim na represivne ukrepe, temveč na ukrepe v družbi, s katerimi bi zmanjšali možnosti za zaostrovanje družbenih nasprotij, za radikalizacijo in za izvršitev terorističnih kaznivih dejanj.

Teroristični napadi, izvršeni v zadnjem času, kažejo, da napadov v večini primerov niso izvršili ljudje, ki so pred kratkim prišli v državo, temveč potomci priseljencev, ki so bili že rojeni in izšolani v državi, v kateri so izvedli napad. To navaja k zaključku, da je bilo v procesu socializacije in integracije teh ljudi v družbo nekaj močno narobe, da so se bili pripravljali toliko radikalizirati in izvesti teroristične napade. Opazno je tudi dejstvo, da je v nekaterih državah (npr. Belgiji, Franciji) terorističnih napadov bistveno več, kot v drugih državah, ki so sprejele enako ali celo večje število priseljencev iz tujih kultur (npr. Nemčija, Italija). Zaskrbljuje dejstvo, da so se radikalizirali in izvršili teroristične napade pripadniki druge ali celo tretje generacije priseljencev, ki so bili že rojeni in šolani v kulturnem okolju, ki je drugačno od kulturnega okolja iz katerega so prišli njihovi predniki.

Menim, da bi bilo smiselno ugotoviti zakaj je v nekaterih državah bistveno manj radikaliziranih ljudi in terorističnih napadov kot v drugih državah. S tem bi ugotovili, kateri dejavniki povečujejo verjetnost radikalizacije in terorističnih napadov. Poznavanje teh dejavnikov bi omogočilo uporabo ukrepov, s katerimi bi zmanjšali tveganje za radikalizacijo in terorizem.

3.3. Vloga svetovnih religij pri ohranjanju miru in sožitja med različnimi narodi, državami in kulturami

Dr Janez Gril, upokojeni visoki dostojanstvenik RKC

Krščanstvo – katoliška, pravoslavna in evangeličanska vera, podobno tudi vse ostale svetovne religije, imajo pri ohranjanju miru in sožitja med različnimi narodi, državami in kulturami izjemno pomembno in pozitivno vlogo. Kadar pride do zlorabe, lahko zlorabljene vere vodijo tudi v nasilje in terorizem. O tem nas učita tako zgodovina kot sedanjost.

- Kar velja za verske skupnosti kot celoto ali njihove posamezne dele, velja tudi za posameznega pripadnika, celo za vsakega človeka, ne glede na to ali je veren, ali ne: Ljudje smo lahko orodje miru ali gibalno nasilja in nestrpnosti. Odvisno od tega, kako živimo in kakšni motivi nas vodijo.
- Današnji posvet razumem kot skupni razmislek o tem, kako naj delamo za mir, kako naj postanemo graditelji mostov čez človeške prepade in delitve, kako naj bomo ljudje dialoga, odpuščanja in sprave. Verni ljudje imamo poleg teh še eno nalogo: molitev za mir. To je naloga tistih, ki verujemo v Boga!
- V svojem prispevku bi rad opozoril na svetovno molitveno akcijo za mir, ki jo je pred več kot 30 leti začel pokojni papež Janez Pavel II. Leta 1986 je Assisi, rojstno mesto sv. Frančiška, povabil vse voditelje svetovnih religij k skupni molitvi za mir in spravo na svetu. Prvič v zgodovini se je zgodilo, da so za mir skupaj molili skoraj vsi predstavniki svetovnih religij! Ta svetovna molitvena pobuda, ki se še vedno dogaja, je kasneje dobila ime: Duh Assisija. »Preden eksplodira katerakoli bomba na svetu, se začne vojna v človekovem srcu«, je tedaj rekel papež Janez Pavel II.

V naslednjih letih so v Assisiju, po zgledu svetopisemskega dekaloga, izoblikovali **10 zapovedi za mir**, ki jih bom na kratko predstavil:

1. **Veruj v pozitivno stran vsakega človeka ali položaja:** Gre za vero v dobro in pozitivno
2. **Odklanjaj vsak predsodek o drugih ljudeh:** Ne gre le za lepo gesto, ampak temeljno življenjsko držo.
3. **Obnavljaj pretrgane vezi:** S pomočjo treh besed: Prosim, oprostite, hvala
4. **Priznaj dar miru in potrebo po molitvi:** Molitev je bistvena sestavina življenja vernega človeka.
5. **Tvegaj za mir:** Cena miru je visoka in tveganje veliko

6. **Ustvarjaj prostor za snovanje in ustvarjalnost:** Le tako je možno reševati največje težave.
7. **Verjemi v možnost spremembe:** Potrebni so pozitivni osebni odnosi in vzdušje zaupanja
8. **Veruj, da ima mir svojo pot:** Imenuje se dialog, solidarnost, bratstvo.
9. **Mir ima temelj:** Sestavljajo ga Resnica, pravičnost, ljubezen, svoboda
10. **Mir je cilj in neuničljivo upanje:** Vedno začeti znova in nikoli odnehati.

Teh 10 zapovedi ali stebrov miru nas vabi, da razmišljamo drugače in globlje: Mir ni dobrina zunaj nas, ampak v nas samih. Gradimo ga vsak trenutek, dan za dnem, vedno. 10 zapovedi miru so kot 10 jagod na rožnem vencu, ki nas vabijo, naj sklenemo roke v molitev. V Svetem pismu pravi Jezus: Blagor tistim, ki delajo za mir!

Človeško življenje lahko primerjamo s poljem, ki ga kmet obdeluje. Razdeljeno je na tri njive:

- Prva njiva je prisposoda zemeljskega. Na njej smo zelo delavni, včasih celo preveč.
- Druga njiva predstavlja področje tehničnega napredka: Nove pridobitve, novi pripomočki, nove tehnične rešitve. Za to njivo nam ni žal ne časa ne denarja.
- Tretja njiva pa predstavlja naše duhovno življenje, ki ga ljudje živimo v naših medsebojnih odnosih kot katoličani, evangeličani, pravoslavci, muslimani in drugi ali kot neverni ljudje. Ta njiva je danes najslabše obdelana. Med pšenico raste veliko ljulke, osata, plevela... Same prisposode naših izgovorov: Nimam časa, ne morem, imam druge pomembnejše stvari itd. Tu začnejo poganjati strupene zeli: izoliranost, obup, sebičnost, nestrpnost, nasilje, hudodelstva. Včasih so jih imenovali greh, danes so strukturne napake, osebni zdrsi, sistem, ki ne deluje... Osebni in družbeni odnosi se začnejo zaostroovati... In smo pri bistvu našega posveta.

Naj končam z mislijo sedanjega papeža Frančiška, ki jo je zapisal v letošnji novoletni poslanici ob svetovnem dnevu miru: »Še tako skromen prispevek k snovanju sveta, rešenega nasilja, pomeni prvi korak k pravičnosti in miru.«

3.4. Vloga lokalne skupnosti pri ozaveščanju in spodbujanju odgovornosti za temeljne vrednote

Mag. Bećir Kečanović, Inštitut za razvoj vključujoče družbe

Sodobna demokratična družba temelji na raznolikosti in pluralnosti vrednot in nauk, verskih, filozofskih, moralnih, političnih... Spričo tega je v delujoči demokraciji pričakovana določena raven nestrinjanj, napetosti ali celo sporov. Zato so potrebne jasne meje dopustnega, da so tisti, ki tvegajo, da jih prestopijo, vnaprej seznanjeni z nesprejemljivostjo in odgovornostjo za tovrstna dejanja. Gre za civilizacijsko pridobitev svobode pod vladavino prava, ki jo razumni ljudje sprejemajo, ne glede na siceršnje razlike. Na tej osnovi so po izkušnjah razumni ljudje pripravljene deliti tudi skrb za skupno varnost in zaščito temeljnih vrednot, ker so enako pomembne za vse. S tem se družbena praksa in uporabna javna etika

praviloma ukvarjata v vsakdanjem življenjskem, bivalnem, delovnem oziroma lokalnem okolju.

Enakost, ki je poleg svobode drugi konstitutivni element vladavine prava, jamči enake in poštene možnosti za vključevanje pri upravljanju javnih zadev, med katere spada varnost življenja ljudi, naravnega okolja, prostora in drugih temeljnih vrednot, ki so nam vsem skupnega pomena. To so seveda načelne in poenostavljene ugotovitve, kako demokracija in vladavina prava pod enakimi pogoji za vsakogar jamčita človekove pravice in temeljne svoboščine, tudi tiste, ki s pluralnostjo ter svobodo prepričanja, združevanja in izražanja omogočajo vsakomur vključevanje in sodelovanje v političnih procesih, da lahko vpliva na svoj družbeni položaj in smisel življenja v skupnosti. Zgodovinske izkušnje opozarjajo, da so bile ravno te politične pravice in svoboščine, ki so neločljiv del delujoče demokracije, predmet najhujših zlorab od strani nesprejemljivih ideologij in praks totalitarnih režimov, da so lahko po prevzemu oblasti dokončno spodkopali in uničili demokracijo. Danes, ko je svet spričo polarizacije, nasilne radikalizacije, terorizma in drugih oblik najhujšega ogrožanja ljudi in planeta, kar opozarja Agenda 2030, v nevarnosti, da se zgodovina propadanja civilizacij ponovi, je nujno, da se temu v skupno dobro – za ljudi in planet – odločno zoperstavimo, ne glede na siceršnje razlike.

Tragične izkušnje z zaostrovanjem družbenih nasprotij – onkraj meja razumnega in družbeno sprejemljivega, ki je pripeljalo do brutalnih spopadov na območju nekdanje skupne države, so že pred leti pokazale potrebo po celostnem, sistemskem in sistematičnem pristopu pri preprečevanju polarizacije, nasilne radikalizacije in terorizma z načrtovanjem in upravljanjem varnosti v lokalnem okolju. Pravno gledano, Zakon o občinskem redarstvu – ZORed iz leta 2006 vsebuje natančne določbe o pristojnostih in odgovornosti lokalne oblasti in države na tem področju. Zdaj, ko je nevarnost polarizacije, nasilne radikalizacije, terorizma, ne nazadnje ogrožanja naravnega okolja in razvrednotenja (degradacije) prostora predvsem zaradi poslabšanja svetovnih razmer toliko večja, bi morale imeti navedene določbe sorazmerno večjo težo, ne le v smislu klasičnega upravljanja javne varnosti, temveč delujoče demokracije, ki si z ustvarjanjem enakih možnosti in ozaveščanjem ljudi sistematično prizadeva za skupno dobro, mir in sožitje v skupnosti. Namesto tega se nekateri predstavniki lokalne oblasti obnašajo kot predstavniki korporacij, ki jim je skrb za profit primarnega, odgovornost za skupno dobro pa bolj postranskega pomena. To niso moje subjektivne ocene, ampak ugotovitve strateških dokumentov države in lokalne samouprave o demokratičnem primanjkljaju, pomanjkanju odgovornosti za skupno dobro in javno etiko pri upravljanju javnih zadev. Seveda je ob tem korektno opozoriti na primere dobre prakse, ko župani in drugi lokalni funkcionarji tudi z osebnim zgledom spodbujajo prebivalce k odgovornosti za skupno dobro, mir in sožitje v lokalnem okolju. To so zgledi, ki potrjujejo, kar sicer izhaja iz Agende 2030 in Vizije Slovenija 2050, da za napredek in trajnostni razvoj, vključujočo in varno družbo prihodnosti potrebujemo učinkovite, odgovorne in vključujoče institucije na vseh ravneh.

4. NAMESTO ZAKLJUČKA: »ALI SI ZA BEGUNCE IN MIGRANTE ALI PA SI PROTI NJIM«

Razpravo na okrogli mizi so po predstavitev vabljenih govorcev nadaljevali udeleženci. Pri tem se, tako kot je navedeno v uvodnem povzetku tega gradiva, ni bilo mogoče izogniti vprašanju, kako na nevarnost polarizacije, nasilne radikalizacije in terorizma vpliva prihod beguncev in migrantov. Vsebinsko je vprašanje s spremljajočo razlago zajelo podobna stališča, ki tudi v splošni javnosti puščajo odprto provokativno vprašanje, »ali si za begunce in migrante ali pa si proti njim«.

Izhajajoč iz uvodne misli voditeljice posveta o ti. postfaktičnem (angl. *post-truth*) pojmovanju, po katerem na oblikovanje javnega mnenja pri različnih družbenih vprašanjih bolj vplivajo čustva in osebna prepričanja kot objektivna dejstva, vprašanje beguncev in migrantov zagotovo sodi v okvir ozaveščanja o nevarnosti polarizacije, nasilne radikalizacije in terorizma. V nasprotnem lahko enostransko »pometanje pod preprogo« pušča odprta vrata spodbujanju družbenih nasprotij – polarizacije, pri čemer so begunci in migranti zlorabljeni kot priročno sredstvo za spodbujanje verske ali druge nestrpnosti, sovražnosti, razraščanja demokraciji sovražnih ideologij in praks. Po drugi strani je potrebno tudi begunce in migrante ozavestiti o temeljnih vrednotah demokratične družbe, ki so nam vsem enako pomembne, ne gleda na siceršnje razlike. Soočiti jih je treba tudi s krizo, ki pesti domače prebivalstvo.

Javnost je potrebno ozaveščati o neutemeljenem ustvarjanju negotovosti in zastraševanju, kako so begunci in migranti tisti, ki nam bodo ugrabili kulturo in vrednote, nam vsilili svoje (šeriatsko) pravo ipd stereotipih. Vsem bi bilo treba jasno povedati, da meje pluralnosti, svobode prepričanja in izražanja v demokratični družbi sovpadajo z mejami, ki jih posameznikom in njihovim združenjem določa vladavina prava. Poenostavljena ugotovitev, ki hkrati pove, da raznolikost v demokraciji predpostavlja enake možnosti za vse in vsakogar. Če raznolikost in pluralnost ostajata v mejah demokratičnosti, vladavina prava že z enakostjo pred zakonom izključuje vsako možnost delovanja različnih pravnih sistemov, ki bi v istih okoliščinah različno obravnavali človekovo dostojanstvo in enakost v družbi. O tem obstaja široko soglasje, ki ga podpira vrsta odločb Evropskega sodišča za človekove pravice, kot tudi praksa visokih sodnih organov, ustavnih in vrhovnih sodišč v različnih državah sveta. Ni prav nobenih razlogov, da s tem ne bi seznanili tako begunce in migrante, če je to potrebno, še zlasti pa tiste, ki z zlorabo njihovega položaja spodbujajo polarizacijo in nasilno radikalizacijo v družbi. Kar zadeva terorizem, pa je potrebno tovrstna dejanja, tako kot vse oblike ubijanja in povzročanja trpljenja nedolžnih ljudi, odločno obsoditi in se jim zoperstaviti. Pri tem so, kot je v razpravi poudaril dr. Janez Gril, tudi verske skupnosti pozvane, da tako početje obsodijo.

Glede vloge nacionalne platforme – RAN Slovenija, so udeleženi spraševali predstavnike Policije o pojavih nasilne radikalizacije ter posameznikih in skupinah, ki tudi na družbenih

omrežjih ne skrivajo svoje pripadnosti ekstremističnim ideologijam in praksam. V povezavi s tem je potekala zanimiva izmenjava mnenj tudi o tem, kako se Policija in Slovenska vojska spopadata s tovrstnimi pojavi v svojih vrstah. Predstavniki Policije in Ministrstva za obrambo so seznanili udeležence s sistemom notranjih kontrol, uporabno etiko in izobraževanjem njihovih pripadnikov.

Glavno sporočilo pričujočega posveta lahko zajamemo s sklepno ugotovitvijo, da so z vzpostavitvijo in aktivnostmi platforme RAN Slovenija oblastni in strokovni nosilci nacionalnega varnostnega sistema pri preprečevanju polarizacije, nasilne radikalizacije in drugih odklonskih dejanj dobili širši družbeni kontekst. Tako platforma RAN Slovenija ob celostnem pristopu pri obvladovanju navedenih groženj hkrati prispeva k prizadevanjem Republike Slovenije pri zagotavljanju učinkovitega, odgovornega in vključujočega civilnega nadzora nad delovanjem državnih organov in specializiranih služb varnostnega sistema.